אין אור לשון קלי אלא דבר אחר (א) א] א)(הא כיצד וכו׳) אין לשון קלי אלא דבר ב] (אחר) קליל הא כיצד אבוב של ג] קליות היה שם והיה מנוקב ככברה כדי שתהא האור שולטת בכולו אביב קלוי גרש איני יודע אם אביב קלוי אם גרש קלוי כשהוא אומר באש הפסיק הענין כרמל ג)רך ומל וכן הוא אומר 1ואיש בא מבעל שלישה ויבא לאיש האלהים לחם ביכורים ועשרים לחם שעורים וכרמל בצקל"ונו ויאמר תן לעם ויאכלו בא ויצק לנו ואכלנו ונוה היה ואומר 2נתעל"סה באהבים נשא ונתן ונעלה ונשמח ונתחטא באהבים ואומר 3כנף רננים נע"לסה נושא עולה ונתחטא ואומר 4כי יר"ט הדרך לנגדי ד)יראתה ראתה נטתה דבי רבי ישמעאל תנא ד] כרמל כר מלא: ור"ע מחייב בחלה ובמעשרות: אמר רב כהנא אומר היה ר"ע מירוח הקדש אינו פוטר מתיב רב ששת מותר שלש סאין הללו מה היו עושין בו נפדה ונאכל לכל אדם וחייב בחלה ופטור מן המעשרות ר׳ עקיבא מחייב בחלה ובמעשרות אמרו לו פודה מיד גזבר יוכיח אשחייב בחלה בופטור מן המעשרות ואם איתא דמירוח הקדש אינו פוטר מאי קאמרי ליה היא היא ועוד איתיביה רב כהנא בר תחליפא לרב כהנא ו)(בר מתתיה) ר׳ עקיבא מחייב בחלה ובמעשרות לפי שלא ניתנו מעות אלא ה] לצורך להן אלא אמר ר׳ יוחנן תלמוד ערוך הוא בפיו של ר׳ עקיבא שלא ניתנו מעות אלא ו] לצורך להן אמר רבא פשיטא לי דמירוח הקדש פוטר ואפי׳ ר׳ עקיבא לא קא מחייב התם אלא שלא ניתנו מעות אלא ז] לצורך להן אבל מירוח הקדש בעלמא פוטר מירוח העובד כוכבים תנאי היא דתניא ח)גתורמין משל ישראל על של ישראל ומשל עובדי כוכבים על של עובדי כוכבים ומשל כותיים על של כותיים ומשל כל על של כל דברי ר"מ ור׳ יהודה רבי יוסי ור"ש אומרים תורמין משל ישראל על של ישראל ומשל עובדי כוכבים על של כותיים ומשל כותיים על של עובדי כוכבים אבל דלא משל ישראל על של עובדי כוכבים ושל כותיים ולא משל עובדי כוכבים ושל כותיים על [של] ישראל

גלגול

כנף רננים נעלסה. בסיפרי בפרשה ואתה הקרב אליך גורס נושא ומעלה לבילתה ומתחה פירוש בנחת מניחתה בקן שלה דכתיב (איוב לט) תעזוב לארץ ביציה ואי גרס מתחטא כמו שכתוב כמו כן א) בסיפרי הוי נמי לשון הורדה כדתנן ביומא (דף נג:) התחיל מחטא ויורד וכן משמע נמי בפרק בתרא דבכורות (דף נז:) דפריך ומי שדיא ליה והא כתיב כנף רננים נעלסה כו׳ אלמא לשון הורדה בנחת הוא שלא תשבר וי"מ לשון טיול כמו בן המתחטא לפני אביו דחוני המעגל במסכת תענית (דף יט.) ולא יתכן שם בבכורות (דף נז:): **אומר** היה ר"ע מירוח הקדש אינו פוטר. ה"מ למיפרך היכי אתי יח] משאינו מעושר הא בעינן ממשקה ישראל (יחזקאל מה) דהיינו מעושר עסקינן מדקתני בלותו שנפדה חיוב מעשר: **שלא** ניתנו מעות אלא לצורך להן. והא דקתני והשאר נפדה לית ליה דלדידיה לא בעי פדייה א"נ שלא יאמרו הקדש יוצא בלא פדיון: **מירוח** העובד כוכבים תנאי היא דתניא תורמין כו׳. תימה דלמא יט] ביש קנין ואין קנין פליגי וי"ל דאי נמי פליגי ביש קנין אכתי פליגי ביש מירוח דהא בהא תליא כדמוכח בגיטין בסוף השולח (דף מז.) למאן דאמר יש קנין א"כ דרים דגנך ולא דגן עובד כוכבים ולא מימעיט ליה דיגון עובד כוכבים ומאן דאמר אין קנין דלא דרים דגנך ולא דגן עובד כוכבים הוה דרים דיגונך ולא דיגון עובד כוכבים מיהו אין נראה כלל לומר כן מדנקיט לקמן רבי מאיר ורבי יהודה לחיובא ואין לומר דנקט עיקר פלוגתייהו במירוח וכי מוקמת לה נמי ביש קנין מ"מ במירוח נמי פליגי כדפרישית דהא בהא תליא לא מליתו למימר הכי דעל כרחין ר"מ אית ליה תרוייהו לחיובא דאית ליה אין קנין ואית ליה אינו פוטר מדשרי לתרום משל כל על של כל ב) והיה נראה לומר איפכא דאית ליה למימר תרוייהו לחיובא או לפטורא משום דתלתא דגנך כתיבי כדפירש בקונטרס בסמוך והשתא חדא לפטור מירוח הקדש איצך תרי הוי מיעוט אחר מיעוט לרבות מירוח העובד כוכבים והשתא מהיכן נמעט דיגון ס) עובד כוכבים לומר דיש קנין הלכך תרוייהו לחיובא ומאן דלאית ליה יש קנין מוקי חד למירוח הקדש וחד למירוח העובד כוכבים וחד ליש קנין ומיהו קשה לפי׳ זה דבסוף השולח (שם מז.) ובסוף פ"ק דבכורות (דף יא:) מסיק למאן דאמר אין קנין דיגונך ולא דיגון עובד כוכבים וצריך לומר דודאי מ"ד אין קנין יכול לסבור נמי מירוח העובד כוכבים פוטר ודגנך שלישי מוקי ליה לדרשא אחריתי ולא מסתבר ליה למידרשיה למיעוט אחר מיעוט אבל מאן דלאית ליה יש קנין בע"כ צריך לפטור מירוח העובד כוכבים דלית לן לאוקומי לדרשא אחריתי כל כמה דאפשר לאוקומי לקרא כפשטיה דיגונך ולא דיגון עובד כוכבים והשתא משכח תנאי שפיר דר"מ על כרחין מחייב בתרוייהו מדשרי משל כל על של כל ור"ש ורבי יוסי אפילו סבירא להו פ) אין קנין ע"כ נמי פטרי מירוח העובד כוכבים מטעמא דפרישית וההיא דגיטין (דף מז.) דקאמר במאי קמיפלגי מר סבר דגנך ולא דגן עובד כוכבים ומר סבר דיגונך ולא דיגון עובד כוכבים לא תם לפרש אלא חד דגנך אי נמי הכי קאמר ומר סבר דיגונך ולא דיגון עובד כוכבים והוי מיעוט אחר מיעוט אבל ההיא דבכורות ליכא למימר הכי ולהאי פי׳ מליתו למימר דהאי דאיפליגו רבה ור׳ אלעזר בגיטין ביש קנין אליבא דר׳ יוסי פליגי דאילו ר"מ ע"כ ס"ל דאין קנין ועוד יש לפרש דע"כ לא מיתוקמא פלוגתא דהכא אלא במירוח ולא כ] ביש קנין דשמעינן ליה לרבי מאיר דאמר כא] יש קנין בפ"ק דע"ז (דף כ:) דתנן אין משכירין בתים ואין צריך לומר שדות דברי ר"מ ומפרש בגמ׳ דאין צריך לומר שדות משום דאית בה תרתי חדא פ) קניית קרקע וחדא דמפקע להו ממעשר פירוש דיש קנין והא דקאמר ר"מ הכא משל כל על של כל כגון תבואה כמוץ שלה שלקחה עובד כוכבים מישראל ומרחה דאי גדלה ברשות עובד כוכבים הוה ליה מן הפטור על החיוב ומיהו בירושלמי משמע דרבי מאיר סבר אין קנין דתנן במס׳ דמאי פ"ה מעשרין משל ישראל על של העובד כוכבים ומשל העובד כוכבים על של ישראל ואמרינן בגמ׳ מתני׳ כר"מ דאמר אין קנין לעובד כוכבים בא"י לפוטרו מן המעשרות ר׳ יהודה ור"ש אומרים יש קנין וירושלמי לטעמיה דמפרש בסוף פ"ק דמסכת ע"ז בית אינו מלוי להתברך מתוכו שדה מלוי הוא להתברך מתוכה: **רבי** יוסי ור"ש אומרים כו׳. מדשרי לתרום משל כותיים על של עובדי כוכבים ועל של ישראל אסר משמע דס"ל כותים גירי אריות הן והא דמשמע בפ"ק דחולין (דף יד.) גבי הלוקח יין מבין הכותיים דלא אסרי ר׳ יוסי ור"ש אלא משום דאין ברירה אבל אם ניתקן שרי בשתייה ההיא במטהר יינו של כותי וא"ת והא מסקינן בפרק קמא דשבת (דף טו:) אליבא דרבי יוסי דאמר

אף

אין אור לשון קלי אלא דבר אחר. אם ח] הוא מהבהבין אותו ממש באור אינו נקרא קלי: **דבר קליל.** בכלי נחושת קלל: אלא דבר אחר נקרא קלי כלומר על ידי דבר אחר: **אבוב של קליות.** מוכרי קליות: **אם אביב קלוי.** אם עד שלא יטחן נעשה קלוי ט] דהא קלוי דקרא י) אאביב קאי או גרש קלוי דלאחר טחינה נעשה קלוי וקלוי דקרא אגרש קאי: **הפסיק הענין.** דלא קאי אגרש: **רך ומל.** נמלל ביד: **וכן הוא אומר.** דדרשינן נוטריקון: **בצקלונו.** ב׳ בא ל׳ ויצק ל׳ לנו ו׳ ואכלנו נ"ו ונווה היה נאה היה הלחם: **נתעלסה.** במגלפת כתיב שאומרת למגלף נשא ונתן ביניהו ונעלה למטה ונשמח: **ונתחטא.** נטייל כמו (תענית דף יט.) בן י] מתחטא לפני אביו: **כנף רננים.** יא] בר יוכני: **נעלסה.** נוטריקון נושא בילתו עולה למעלה ונתחטא ומורידו בקנו שאינו מטיל בילתו עד שיעלה בקן המיוחד לו. נ׳ נושא) יב] ע"ל עולה ח׳ חטוי והאי חטוי לשון הורדה כדתנן במסכ׳ יומא (דף נג:) התחיל מחטא ויורד: **כר מלא.** האי כר לשון כרים וכסתות שיהא יג] הזוגא) של קליה מלא בגרעין שיהא הגרעין מבושל כל צרכו: **מירוח.** הוא גמר מלאכה למעשר: **אינו פוטר.** דלאפי׳ הכי חייב במעשר: **פודה מיד גזבר.** שאר חיטין הגלמסיס) ביד גזבר יוכיח שפטור מן המעשר. מדקאמרי ליה הכי מכלל דהוא מודה למירוח הקדש בעלמא פוטר דאי אינו פוטר מאי קאמרי ליה: **היא היא.** כלומר י)(הא) כי היכי דהכא פליגי הכי יד] ס)[נמי] פליגי בפודה מיד גזבר: **ר"ע מחייב.** בקמח הנותר מעשרון של עומר קמיירי: **לפי שלא ניפנו.** מעות הקדש אלא בצורך להם לעשרון אבל האחר לא קידש הלכך לאו מירוח הקדש הוא דהא לאו טו] קדוש. אלמא מירוח (ב) טז] פוטר והכא משום דלא ניתנו מעות הוא: **מירוח הקדש פוטר.** כגון המקדיש עומרים יז] גדשים ומרחן גזבר פטורין מן המעשר לעולם כדמפרש לקמן ל) דגנך ולא דיגון הקדש: **ומשל עובד כוכבים.** כגון הלוקח מן העובד כוכבים דקסבר אין קנין לעובד כוכבים בארץ ישראל להפקיע מיד מעשר: **ומשל כל על של כל וכו׳.** כלומר מאיזה שירצה יתרם על חבירו ואפילו משל עובדי כוכבים וכותיים על של ישראל. אלמא מירוח עובד כוכבים אינו פוטר והוו להו שניהם חייבין: **אבל לא משל ישראל כו׳.** דקסבר רבי שמעון מירוח העובד כוכבים פוטר והוה ליה מן הפטור על החיוב ומן החיוב על הפטור:

גלגול

עין משפט נר מצוה

כא א מיי׳ פ"ח מהל׳ בכורים הלכה ו:

כב ב מיי׳ פ"ג מהל׳ מעשר הלכה כה:

כג ג עי׳ כס"מ בפי׳ פ"א מהל׳ תרומות הלכה יא:

ד [טוש"ע י"ד סימן של"א סעי׳ פא]:

◆

תורה אור השלם

1. וְאִישׁ בָּא מִבַּעַל שָׁלִשָׁה וַיָּבֵא לְאִישׁ הָאֱלֹהִים לֶחֶם בִּכּוּרִים עֶשְׂרִים לֶחֶם שְׂעֹרִים וְכַרְמֶל בְּצִקְלֹנוֹ וַיֹּאמֶר תֵּן לָעָם וְיֹאכֵלוּ: מלכים ב ד מב

2. לְכָה נִרְוֶה דֹדִים עַד הַבֹּקֶר נִתְעַלְּסָה בָּאֳהָבִים: משלי ז יח

3. כְּנַף רְנָנִים נֶעֱלָסָה אִם אֶבְרָה חֲסִידָה וְנֹצָה: איוב לט יג

4. וַיֹּאמֶר אֵלָיו מַלְאַךְ יְיָ עַל מָה הִכִּיתָ אֶת אֲתֹנְךָ זֶה שָׁלוֹשׁ רְגָלִים הִנֵּה אָנֹכִי יָצָאתִי לְשָׂטָן כִּי יָרַט הַדֶּרֶךְ לְנֶגְדִּי: במדבר כב לב

◆

מוסף רש"י

נושא עולה ונתחטא. שכך אמר הקב"ה וכי כלאחי כנפים משונחות לאותו עוף בר יוכני שיש לה כח כל כך שנושאה בילה גדולה כזאת ומגביה למעלה ומורידה בנחת בקינה, נתחטא לשון ירידה, והכרו במסכת (תענית יט.) בן המתחטא לפני אביו (בכורות נז:).

◆

שיטה מקובצת

א] אחר. לישנא אחרינא תיבות הא כיצד וכו׳ נמחק: ב] תיבת אחר נמחק: ג] של קלי: ד] כרמל כר מלא כלוי שמלא הדגן בראש השבלת כבר שהוא מלא נוצה כלומר שהוא נתגדל כולו [ערוך] ערך כרמל: ה] אלא בצורך: ו] אלא בצורך: ז] אלא בצורך: ח] אם היו: ט] קלוי וקלוי: י] בן המתחטא: יא] רננים. בעוף בר׳: יב] נושא ע׳ עולה: יג] שיהא הזג: יד] הכי נמי: טו] לאו קידש: טז] מירוח הקדש: יז] עומרים ודשם. אות ג׳ י׳ נמחק: יח] משאינו מעושר. גליון. ושמא היו מעשרים משום (פדיון) העומר אבל ההקדש לא היה רוצה לטרוח יותר לעשר בשביל הריוח: יט] דלמא דכ"ע מירוח העובד כוכבים אינו פוטר וביש: כ] ולא ביש קנין דאי״כ צריכין למימר דר"מ סבר אין קנין ושמעי׳: כא] יש קנין. גליון ואומר השר מקוצי דמההיא דע"ז ליכא למשמע מינה כלום דמציגו למימר דאיכא תרתי שאע"פ שהעובד כוכבים חייב לא ישמע לנו להפריש תרומה מיהו הכא לא בעי לאוקמא פלוגתא דתנאי בפלוגתא דאמוראי דהשולח אלא הני תנאי מציגו למימר דסברי אי יש קנין או אין קנין וא"ת היאך נוכל ליישב דסבר ר"מ יש קנין א"כ מאי נפקא מינה אם מירוח העובד כוכבים אינו פוטר תיפוק ליה דהוא פטור משום דיש קנין לעובד כוכבים וי"ל דמיירי שגדל תבואת העובד כוכבים שליש ביד ישראל עיין (קדושין דף מא ע"ב בתוס׳). תר"ה. לשון תוס׳ אח׳ והשר מקוצי [אומר] דע"כ אין מכאן הוכחה לומר דס"ל יש קנין דאם כן תקשי ליה למ"ד בפרק השולח דאין קנין דפליגי בה רבה ור"א והא דקאמר התם דאפקע להו מידי מעשר משום דאין העובד כוכבים מעשר הוא דקאמר והא דלא מוקמינן כו׳:

מסורת הש"ס

א) נ"א לישנא אחרינא, ב) [ועי׳ תוספות לעיל סד: ד"ה משום], ג) שבת קה., ד) נ"ל מדגנית, ה) דמאי פ"ה משנה ט, ו) [ויקרא כג], ז) גי׳ נ"ק ע׳ עולה ל׳ למעלה ח׳ חיטוי פי׳ די׳ מתהפך בחריק, ח) נ"ל הוא. נ"ק, ט) [המתרחיס רש"ס], י) נ"ק מ"ז, כ) נ"ק, ל) [דף סו.], מ) נ"א בספרים, נ) עיין רש"ק, ס) כפ"א: דגן, ע) נ"ל יש קנין. נ"ק, פ) כפ"י הגי׳ חניים.

◆

הגהות הב"ח

(א) גמ׳ אין אור לשון קלי אלא דבר אחר הא כיצד אבוב של קליות כצ"ל ותיבות הא כיצד וכו׳ אין לשון קלי אלא דבר אחר קליל נמחק: (ב) רש"י ד"ה לפי וכו׳ אלמא מירוח הקדש פוטר:

◆

רבינו גרשום

אין לשון קלי אלא דבר קליל כלומר לא נכתב קלי באש אלא קלוי באש ע"י קלל של נחשת היינו אבוב. לישנא אחרינא אין אור לשון קלי [אלא] פירושו כלי שנקרא אביב א) קלוי קודם שנטחן בריחים גרש לאחר שנטחן גרש גם הפסיק הענין שאביב קלוי באש: ונוה היה שהיה נאה: ונתחטא כבן שמתחטא על אביו: כנף רננים היינו בר יוכני כשרוצה להטיל ביצה אינו זורקה לארץ אלא נושאה במעיה ועולה על קינה ונתחטא ומניחה שם היינו ונעלסה בגימטריא: [כרמל] כר מלא שמלא הדגן בתוך השבולת כבר שהוא מלא נוצה כלומר שנתגדל כולו. מירוח הקדש אע"ג דמירחו כשהוא הקדש לכשיפדה אינו פטור מן המעשר לפיכך מחייב בחלה ובמעשר: ואם איתא דמירוח הקדש אינו פטור לר׳ עקיבא כדאמרת מאי קאמרי ליה רבנן לר׳ עקיבא היא היא. ר׳ עקיבא נמי בההיא חובי מחייב בחלה ובמעשר דקסבר מירוח הקדש אינו פטור אלא לאו ש"מ מדקא מהדרו ליה הכי ש"מ דטעמיה דר׳ עקיבא לאו משום דמירוח הקדש אינו פטור. ועוד [דתניא] ר׳ עקיבא מחייב המותר מן העומר בחלה ובמעשר לכשיפדה לפי שלא ניתנו מעות הקדש אלא בצורך להן כשיעור העומר והמותר על העומר הוי חולין אלמא דלאו טעמיה דר׳ עקיבא דמירוח הקדש אינו פוטר אלא לפי שלא ניתנו מעות הקדש אלא בצורך להן: א"ר יוחנן אין ודאי תלמוד ערוך [הוא] ומשום הכי מחייב ר׳ עקיבא בחלה ובמעשרות אבל בעלמא לר׳ עקיבא מרוח הקדש פוטר: תורמין משל ישראל על של ישראל פירות שלקח מישראל על פירות אחרים שלקח מישראל וכן משל עובדי כוכבים על של עובדי כוכבים ומשל כותים על של כותים משל ישראל על של עובדי כוכבים וכותים ומשלהם על של ישראל אלמא קסברי ר׳ מאיר ור׳ יהודה דמירוח עובד כוכבים אינו פוטר שאם היה לעובד כוכבים כרי ומירחו היינו [שמשוה] פניו ברחת וקנאו ישראל לא אמרינן הואיל ומירוח ביד עובד כוכבים פטור דסברי אין קנין לעובד כוכבים בארץ ישראל

א) נראה דצ"ל איני יודע אם אביב קלוי קודם שנטחן ברחיים או גרש לאחר שנטחן. כמו הפסיק וכו׳.